

МЕДИЧНЕ ПРАВО

Андрій Зелінський

головний спеціаліст відділу державного контролю у сфері обігу лікарських засобів, медичної продукції та обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів
Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками у Хмельницькій області (Хмельницький, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4457-8720>
zelinskyi.am@gmail.com

УДК 347:004.738:366:615(477)

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЕЛЕКТРОННОЇ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ

Анотація. Проведене дослідження обумовлене цифровими викликами, з якими нині стикається українська держава. З'ясовано, що сучасний стан нормативного регулювання різних аспектів цифрової торгівлі, зокрема електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами та захисту прав споживачів у мережі Інтернет, є незадовільним. У доктрині, зважаючи на новизну та стрімкість процесів диджиталізації, відсутні ґрунтовні напрацювання з окресленої проблематики. Не сформовано єдиного наукового бачення сутності електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами, її ознак чи особливостей здійснення.

Метою статті є визначення сутності та специфіки електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами та способів захисту споживача у відповідних правовідносинах, що повинно стати основою для створення теоретичного підґрунтя для удосконалення законодавства у досліджуваній сфері.

Досліджено конкретні способи захисту прав споживачів у сфері фармацевтичної діяльності, при її здійсненні онлайн. Встановлено, що серед інших до способів захисту споживачів у цих правовідносинах варто застосувати такий, як “оверсайз” – сплата коштів, що переплачені покупцем життєво важливих лікарських засобів (наприклад, серцево-судинних лікарських засобів) в іншого продавця внаслідок їх не вчасного доставлення при електронній роздрібною торгівлі лікарськими засобами.

Ключові слова: фармацевтична діяльність; онлайн; роздрібною торгівля; споживач; пацієнт; лікар; лікарські засоби; медичні вироби.

Метою дослідження є визначення сутності та специфіки електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами та способів захисту споживача у відповідних правовідносинах, що повинно стати основою для створення

ня теоретичного підґрунтя для удосконалення законодавства у досліджуваній сфері.

Життя та здоров'я є одними з найцінніших благ для кожної людини. І саме ці блага постраждали найбільше під час російсько-української війни, активна фаза якої розпочалася у лютому 2022 р. Тисячі військових і мирних громадян загинули, ще більше зазнали шкоди здоров'ю та потребують його відновлення. Все це вивело на перший план проблематику забезпечення доступу громадян до якісних, ефективних і безпечних лікарських засобів. І, зважаючи на стан вітчизняної медицини та сучасні реалії воєнного часу, а також враховуючи той факт, що у сфері торгівлі лікарськими засобами в аптеці чи аптечному пункті саме договір роздрібною купівлі-продажу є одним з найбільш розповсюджених серед суб'єктів цивільних правовідносин¹, особливої актуальності набуло питання ефективного правового забезпечення можливості осіб, які цього потребують, дистанційно придбавати необхідні медикаменти у роздріб.

Проблематика фармацевтичної діяльності загалом та окремих її аспектів зокрема (серед яких і питання торгівлі лікарськими засобами та виробами медичного призначення, проблеми захисту прав споживачів у сфері фармацевтичної діяльності тощо) була в колі дослідницьких інтересів різних фахівців, серед яких: В. Білоус, Н. Богацька, Н. Борисенко, С. Васильєв, О. Драч, О. Полуніна, Р. Симонян, Б. Торб'як, Л. Унгурян, О. Ховтун, О. Черняк, М. Шандра, Г. Яновицька та ін.

Утім, електронна роздрібна торгівля лікарськими засобами як вид господарської діяльності в економіці України виникла зовсім нещодавно – її дозволили здійснювати лише з січня 2021 р. Тому ґрунтовних теоретичних досліджень цієї проблематики немає, а окремі її аспекти розглядалися і дискутувалися лише на вузько-профільних круглих столах, конференціях, шпальтах спеціалізованих фармацевтичних видань.

Емпірична база дослідження такої діяльності також не може похвалитися значними напрацюваннями. Адже, з одного боку, український фармацевтичний ринок поділяється на роздрібний і госпітальний сегменти². У госпітальному сегменті забезпечення лікарськими засобами здійснюється через лікувально-профілактичні установи, які залежні від державного фінансування, а роздрібний сегмент представлено насамперед аптечними закладами, що фінансується безпосередньо споживачами лікарських засобів майже на 85 %³. Роздрібний сегмент українського фармацевтичного ринку значно переважав госпітальний і в мирний час,

¹ О Дзюбенко, 'Загальна характеристика договору роздрібною купівлі-продажу та його різновидів' (2013) 1 Форум права 256–61.

² С Кулицький, 'Фармацевтична галузь і фармацевтичний ринок в Україні: стан і проблеми розвитку' (2019) 6 Україна: події, факти, коментарі 41–53.

³ Фармацевтика України 2021: Інфографічний довідник <www.darnitsa.ua/api/pharma-directory/pharmaceuticaly-ukrainy-2021/фармацевтика%20україни%202021%20ua.pdf> (дата звернення: 26.02.2023).

а в умовах війни, коли кількість людей, які одночасно потребують медичної допомоги, обчислюється десятками тисяч, роздрібна торгівля лікарськими засобами стала особливо які затребувають. А з другого – для здійснення електронної роздрібною торгівлі необхідне функціонування інформаційно-комунікаційних систем, зокрема відповідного сайту, електронних платіжних систем тощо. Існуючі під час війни проблеми зі світлом і зв'язком, що їх спричинили систематичні атаки Російської Федерації, унеможливили повноцінне здійснення цього виду фармацевтичної діяльності. Тож не дивно, що станом на кінець 2022 р. право (ліцензію) на здійснення електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами отримали лише 24 суб'єкти господарювання за 619 місцями провадження господарської діяльності⁴.

Водночас очевидно, що це тимчасово і після завершення активних бойових дій на території України ситуація почне стрімко змінюватися. Адже попит на лікарські засоби в Україні колосальний, а можливість відвідати аптеку та придбати ліки офлайн у багатьох українців відсутня (через низку незалежних від них причин, пов'язаних із повномасштабною війною), тому створення якісного правового підґрунтя для електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами є надзвичайно актуальним. Саме цій меті і послуговується наша стаття.

Як слушно відзначають дослідники, правова регламентація роздрібною купівлі-продажу характеризується “розпорошеністю” норм у великій кількості нормативно-правових актів⁵. Якщо ж ідеться про регулювання електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами, то кількість норм і їх “розпорошеність” збільшується у геометричній прогресії, оскільки до нормативно-правових і міжнародно-правових актів⁶ додається ціла низка правил медицини та фармації.

⁴ Звіт про базове відстеження результативності наказу Міністерства охорони здоров'я України від 13 грудня 2021 року № 2776 “Про деякі питання здійснення електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами”, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 24 січня 2022 року за №№ 75/37411, 76/37412 <https://moz.gov.ua/uploads/8/42497-nakaz_2776_bazove.pdf> (дата звернення: 26.02.2023).

⁵ О Полуніна, ‘Договір роздрібною купівлі-продажу за цивільним законодавством України’ (автореф дис канд юрид наук, 2016) 9; М Шандра, ‘Особенности правового регулирования розничной купли-продажи лекарственных средств’ (2018) 3 Юридическая наука 51–7.

⁶ A Declaration on the promotion of patients' rights in Europe. European consultation on the rights of patients. Amsterdam 28–30 march 1994 <http://www.nurs.uoa.gr/fileadmin/nurs.uoa.gr/uploads/Nomothesia_Nosilefton/Evropaika_keimena/eu_declaration1994_1_1.pdf> (accessed: 26.02.2023); Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text> (дата звернення: 26.02.2023); Належна аптечна практика: Стандарти якості аптечних послуг: спільна постанова МФФ/ВООЗ з НАП 1 січня 2011 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/897_009#Text> (дата звернення: 26.02.2023); Про державне регулювання цін на лікарські засоби: постанова КМУ від 9 листопада 2016 р. № 862 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/862-2016-%D0%BF#Text>> (дата звернення: 26.02.2023); Про електронну комерцію: Закон України від 3 вересня 2015 року № 675-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>> (дата звернення: 26.02.2023); Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р. № 4004-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>> (дата звернення: 26.02.2023); Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів): Постанова Кабінету Міністрів України від 30 листопада

Крім того, загальносвітові тенденції глобальної диджиталізації у різних сферах суспільства загалом та у сфері торгівлі зокрема спричинили створення єдиного цифрового простору, включно з запровадженням єдиного цифрового ринку і його інструментів, встановленням “правил гри” для компаній та інтернет-майданчиків, що здійснюють господарську діяльність у форматі е-торгівлі; закріплення гарантій захисту основоположних прав людини у цифровому середовищі, поруч із модернізацією механізмів захисту прав споживачів у мережі Інтернет⁷. Це розмаїття внутрішньо національних норм доповнюється низкою директив і регламентів, присвячених різним аспектам цифрової трансформації, зокрема директиви (ЄС) 2019/790, 96/9/ЄС, 2001/29/ЄС та інші⁸.

Зважаючи на розмаїття норм, новизну та недостатню дослідженість проблематики електронної роздрібно торгівлі лікарськими засобами в Україні не напрацьовано ані єдиного наукового бачення сутності електронної роздрібно торгівлі лікарськими засобами, ані її ознак чи особливостей здійснення.

Закон України “Про лікарські засоби” як 1996 р.⁹, так і в редакції 2022 р.¹⁰, також не містить легального визначення такої діяльності. Відповідне визначення можна знайти лише в Ліцензійних умовах¹¹ (абз. 14 п. 3), якими електронна роздрібно торгівля лікарськими засобами визначається як роздрібно торгівля лікарськими засобами з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем дистанційним способом, яка включає прийом, комплектування, зберігання, доставку замовлень на лікарські засоби та відпуск лікарських засобів кінцевим споживачам.

2016 р. № 929 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-%D0%BF>> (дата звернення: 26.02.2023); Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р. № 1023-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>> (дата звернення: 26.02.2023); Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2008 р. № 955 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/955-2008-%D0%BF#Text>> (дата звернення: 26.02.2023); Про лікарські засоби: Закон України від 4 квітня 1996 р. № 23/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 26.02.2023); Про лікарські засоби: Закон України від 28 липня 2022 р. № 2469-IX <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-20#Text>> (дата звернення: 26.02.2023); Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 березня 2015 р. № 222-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>> (дата звернення: 26.02.2023).

⁷ О Зайчук, В Король, В Нагнибіда, ‘Новітні підходи до регулювання інститутів цифрового права у законодавстві ЄС та перспективи для України’ [2022] 29 (2) Вісник Національної академії правових наук України 65.

⁸ Директива Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2019/790 про авторське право та суміжні права в єдиному цифровому ринку та про внесення змін до директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС від 17 квітня 2019 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_022-19#Text> (дата звернення: 26.02.2023); Директива 96/9/ЄС Європейського Парламенту та Ради “Про правовий захист баз даних” від 11 березня 1996 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_241#Text> (дата звернення: 26.02.2023); Директива 2001/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради “Про гармонізацію окремих аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-01#Text> (дата звернення: 26.02.2023); Europe’s Digital Decade: Commission sets the course towards a digitally empowered Europe by 2030 <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_983> (accessed: 26.02.2023).

⁹ Про лікарські засоби: Закон України від 4 квітня 1996 р. № 23/96-ВР (н 6).

¹⁰ Про лікарські засоби: Закон України від 28 липня 2022 р. № 2469-IX (н 6).

¹¹ Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів... (н 6).

Утім, визначення потребує доктринального переосмислення. Адже воно не враховує специфіку цього виду діяльності.

По-перше, предметом договору роздрібної торгівлі у фармацевтичній діяльності є специфічний об'єкт майнових прав¹², який, за загальним правилом, відносять до обмежено-оборотоздатних речей, оскільки самостійний компетентний вибір лікарських засобів споживачем ускладнений через неспроможність останнього самостійно (без консультації з лікарем) визначити найменування і потрібний обсяг такого товару, а часто просто неможливий.

Крім того, в Україні допускається торгівля лише зареєстрованими лікарськими засобами, крім випадків, передбачених Законом України “Про лікарські засоби”, за наявності сертифіката якості виробника¹³. До того ж, як вбачається зі змісту ст. 19 Закону України “Про лікарські засоби”, частина лікарських засобів взагалі не можуть бути предметом електронної роздрібної купівлі-продажу.

По-друге, ще однією особливістю договору роздрібної купівлі-продажу лікарських засобів є ціна, яка в багатьох випадках визначається або регламентується державою. Так, державне регулювання цін на лікарські засоби, які підлягають реімбурсації, здійснюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України “Про державне регулювання цін на лікарські засоби”¹⁴. Постановою Кабінету Міністрів України “Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби”¹⁵ відповідно до Закону України “Про ціни і ціноутворення”¹⁶ на лікарські засоби, включені до Національного переліку основних лікарських засобів (крім наркотичних, психотропних лікарських засобів, прекурсорів та медичних газів), встановлені граничні торговельні (роздрібні) надбавки, виходячи із закупівельної ціни з урахуванням податків.

По-третє, роздрібна торгівля лікарськими засобами як господарсько-торговельна діяльність суб'єктів господарювання потребує наявності певної ліцензії¹⁷ внаслідок специфіки лікарських засобів, їх впливу на здоров'я населення.

По-четверте, специфіка предмету договору, зокрема те, що багатьом із лікарських засобів притаманні ті чи ті небажані побічні дії¹⁸, визначає

¹² С. Васильєв, ‘Нормативно-правове регулювання роздрібної торгівлі лікарськими засобами’ (2018) 1 Підприємництво, господарство і право 42.

¹³ Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів... (н 6).

¹⁴ Про державне регулювання цін на лікарські засоби (н 6).

¹⁵ Там само.

¹⁶ Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21 червня 2012 р. № 5007-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/5007-17#Text>> (дата звернення: 26.02.2023).

¹⁷ Євген Смичок, Альбіна Савінова, ‘Проблемні питання ліцензування роздрібної торгівлі лікарськими засобами’ (Фармацевт практик, 20.11.2019) <<https://fp.com.ua/articles/problemni-pytannya-litsenzuvannya-rozdribnoi-torgivli-likarskymu-zasobamy>> (дата звернення: 26.02.2023).

¹⁸ М. Душкіна, ‘К вопросу о правовом регулировании розничной купли-продажи лекарственных средств’ (2012) 1 Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 5: Юриспруденция 201.

спеціальні вимоги щодо особи покупців-громадян, які можуть бути стороною відповідного договору. Це обумовило встановлення на законодавчому рівні вікового обмеження та заборони продажу лікарських засобів особам, які не досягли чотирнадцяти років (малолітнім особам)¹⁹.

Таким чином, договір роздрібної купівлі-продажу лікарських засобів має значні особливості, які обумовлені, головним чином, специфікою предмету такого договору – лікарськими засобами.

Електронній роздрібній торгівлі лікарськими засобами притаманні властивості роздрібної торгівлі лікарськими засобами й електронної торгівлі. Зазначена вище специфіка предмету реалізації – лікарських засобів призводить до того, що властивості роздрібної торгівлі лікарськими засобами превалюють над тими властивостями, що притаманні їй як електронній торгівлі. Утім, особливості торгівлі із застосуванням цифрових ресурсів також обумовлюють додаткову специфіку досліджуваного виду фармацевтичної діяльності.

Проілюструвати це можна на прикладі ситуації з рецептурними лікарськими засобами. На сьогодні паралельно існують дві форми рецептів: паперові рецепти та рецепти в електронній формі²⁰. При цьому, на момент запровадження електронних рецептів, за такими рецептами передбачався лише відпуск лікарських засобів, вартість яких підлягає реімбурсації. Але вже з серпня 2022 р. було запроваджено електронний рецепт на відпуск антибактеріальних лікарських засобів для системного застосування, що класифікуються згідно з кодом АТХ (анатоми-терапевтично-хімічним) – J01, а з листопада 2022 р. – на наркотичні засоби, психотропні речовини. У подальшому планується “переведення” усіх лікарських засобів, що відпускаються за рецептами, на електронну форму.

Тобто при електронній роздрібній торгівлі можна реалізовувати лікарські засоби, що відпускаються за рецептами лікарів, але електронними, а не паперовими. З урахуванням тенденцій запровадження електронного рецепту, через деякий час зазначене вище обмеження щодо відпуску лікарських засобів може втратити свою актуальність, оскільки всі “рецептурні” лікарські засоби будуть виписуватись за допомогою електронних рецептів, та наразі специфіка наявна.

Враховуючи характерні ознаки електронної роздрібної торгівлі лікарськими засобами, якій притаманні риси як звичайної роздрібної торгівлі лікарськими засобами, так і електронної торгівлі. Можемо запропонувати таке визначення електронної роздрібної торгівлі лікарськими засоба-

¹⁹ Про лікарські засоби: Закон України від 4 квітня 1996 р. № 23/96-ВР (н 6).

²⁰ Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19 липня 2005 р. № 360 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-05#Text>> (дата звернення: 26.02.2023).

ми – це діяльність ліцензованих аптек та аптечних пунктів із роздрібного продажу та доставки лікарських засобів пацієнтам – споживачам дистанційним способом із використанням інформаційно-комунікаційних систем.

Специфіка цього виду фармацевтичної діяльності обумовлює специфіку захисту прав споживача у правовідносинах, що виникають у зв'язку з придбанням останніми лікарських засобів за допомогою інформаційно-комунікаційних систем. Під способами захисту суб'єктивних цивільних прав розуміють закріплені законом матеріально-правові заходи примусового характеру, за допомогою яких проводиться поновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав та вплив на правопорушника²¹. Перелік способів захисту цивільних прав визначений ч. 2 ст. 16 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)²². Проаналізувавши визначені способи захисту з урахуванням ознак, притаманних виключно електронній роздрібній торгівлі лікарськими засобами, ми дійшли таких висновків.

При електронній роздрібній торгівлі лікарськими засобами не може бути застосовано такий спосіб захисту прав споживача, як визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб через відсутність публічної діяльності при електронній роздрібній торгівлі лікарськими засобами, яка має приватноправовий характер.

Без обмежень можуть бути застосовані такі способи захисту:

1) визнання права – щодо визнання за споживачем права на придбання окремих видів лікарських засобів (наприклад, лікарських засобів, що відпускаються за рецептом медичного працівника; наркотичних засобів, психотропних засобів);

2) визнання правочину недійсним – щодо визнання недійсним договору купівлі-продажу лікарських засобів, що укладений неповнолітнім;

3) припинення дії, яка порушує право – щодо відмови відпуску споживачу лікарського засобу;

4) відновлення становища, яке існувало до порушення – у випадку визнання правочину недійсним із подальшою реституцією;

5) припинення правовідношення – щодо відмови від договору купівлі-продажу лікарського засобу та повернення сплаченої грошової суми незалежно від істотності недоліків лікарського засобу;

6) відшкодування моральної (немайнової) шкоди – щодо продовження у споживача фізичних та моральних страждань внаслідок відмови

²¹ Постанова Верховного Суду України від 24 травня 2017 р. у справі № 752/13578/13-ц <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/67288559>> (дата звернення: 26.02.2023).

²² Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>> (дата звернення: 26.02.2023).

у відпуску лікарських засобів або їх заподіяння через продаж і вживання ним неякісних лікарських засобів.

Окремі зі способів захисту, визначені ст. 16 ЦК України, можуть застосовуватись із певними обмеженнями:

1. Примусове виконання обов'язку в натурі – щодо здійснення заходів фармацевтичної опіки чи консультації при відпуску лікарських засобів чи обов'язкової доставки замовленого засобу при електронній роздрібній торгівлі.

2. Зміна правовідношення – повернення лікарського засобу належної якості чи його обмін на інший заборонено²³. Не може бути усунуто недоліки лікарського засобу самим споживачем, його продавцем чи виробником. Лікарський засіб з недоліками визнається неякісним та підлягає подальшому знищенню чи утилізації. І у випадку відпуску такого засобу споживачу повертається його вартість чи надається інший, аналогічний лікарський засіб. Також не може споживач вимагати від продавця чи виробника лікарських засобів, на які запроваджено державне регулювання цін або реінбурсацію, відповідного зменшення ціни.

3. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди – щодо заподіяння лікарським засобом майнової шкоди (наприклад, перекис водню може призвести до утворення білої плями на тканині, а розчин йоду чи брильянтового зеленого – плям, що складно вивести), але у випадку заподіяння майнової шкоди при застосуванні лікарського засобу за медичним призначенням, а не для побутових потреб. Наприклад, флакон із перекисом водню був наповнений “під пробку” й при його відкритті при здійсненні медичної процедури – вимивання сіркової пробки він був розлитий, а не коли перекис водню збирались використати для відбілювання волосся.

Крім зазначених способів захисту, ми пропонуємо до цих правовідносин застосувати ще такий спосіб захисту, як “оверсайз” – сплата коштів, що переплачені покупцем життєво важливих лікарських засобів (наприклад, серцево-судинних лікарських засобів) в іншого продавця внаслідок їх не вчасного доставлення при електронній роздрібній торгівлі лікарськими засобами.

З огляду на зазначене вище можемо стверджувати, що електронній роздрібній торгівлі лікарськими засобами притаманні характерні ознаки як звичайної роздрібної торгівлі лікарськими засобами, так і електронної торгівлі. Але така діяльність має власну особливість, що визначає її як окремий вид підприємницької діяльності. Це відображається на способах захисту прав споживача у таких відносинах. Зокрема, наведені у ст. 16

²³ Про захист прав споживачів (н 6); Перелік товарів належної якості, що не підлягають обміну (поверненню), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 березня 1994 р. № 172 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/172-94-%D0%BF#Text>> (дата звернення: 26.02.2023).

ЦК України способи захисту можуть бути застосовані у цих відносинах з урахуванням певних застережень. Крім того, до способів захисту можна віднести й такий, як “оверсайз”.

Загалом слід констатувати, що правове регулювання цього виду діяльності нині перебуває на етапі свого становлення та потребує подальшого наукового дослідження з метою покращення доступності населення до якісних лікарських засобів дистанційним способом із використанням інформаційно-цифрових технологій.

REFERENCES

Bibliography

Journal articles

1. Dushkina M, ‘K voprosu o pravovom regulirovanii roznichnoj kupli-prodazhi lekarstvennyh sredstv’ (2012) 1 Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija 5: Jurisprudencija 201 (in Russian).
2. Dziubenko O, ‘Zahalna kharakterystyka dohovoru rozdribnoi kupivli-prodazhu ta yoho riznovydiv’ (2013) 1 Forum prava 256–61 (in Ukrainian).
3. Kulytskyi S, ‘Farmatsevtichna haluz i farmatsevtichniy rynek v Ukraini: stan i problemy rozvytku’ (2019) 6 Ukraina: podii, fakty, komentari 41–53 (in Ukrainian).
4. Shandra M, ‘Osobennosti pravovogo regulirovaniya roznichnoj kupli-prodazhi lekarstvennyh sredstv’ (2018) 3 Juridicheskaja nauka 51–7 (in Russian).
5. Vasyliiev S, ‘Normatyvno-pravove rehuliuвання rozdribnoi torhivli likarskymy zasobamy’ (2018) 1 Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo 42 (in Ukrainian).
6. Zaichuk O, Korol V, Nahnybida V, ‘Novitni pidkhody do rehuliuвання instytutiv tsyvrovoho prava u zakonodavstvi YeS ta perspektyvy dlia Ukrainy’ [2022] 29 (2) Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy 65 (in Ukrainian).

Newspaper articles

7. Smychok Ye, Savinova A, ‘Problemni pytannia litsenzuvannia rozdribnoi torhivli likarskymy zasobamy’ (*Farmatsevt praktyk*, 20.11.2019) <<https://fp.com.ua/articles/problemni-pytannia-litsenzuvannia-rozdribnoyi-torgivli-likarskymy-zasobamy>> (accessed: 26.02.2023) (in Ukrainian).

Theses

8. Polunina O, ‘Dohovir rozdribnoi kupivli-prodazhu za tsyvilnym zakonodavstvom Ukrainy’ (avtoref dys kand yuryd nauk, 2016) (in Ukrainian).

Andrii Zelinskyi

PROTECTION OF CONSUMER RIGHTS IN ELECTRONIC RETAIL TRADE OF MEDICINAL PRODUCTS

ABSTRACT. The conducted research is due to the digital challenges that the Ukrainian state is currently facing. It was found that the current state of regulatory regulation of various aspects of digital trade, in particular electronic retail trade of medicines and the

protection of consumer rights on the Internet, is unsatisfactory. In the doctrine, taking into account the novelty and rapidity of digitalization processes, there is no thorough study of the outlined issues. There is no unified scientific vision of the essence of electronic retail trade of medicinal products, its features or implementation features.

The purpose of the article is to determine the essence and specifics of the electronic retail trade of medicinal products and ways to protect the consumer in the relevant legal relationship, which should become the basis for creating a theoretical basis for improving legislation in the researched area.

Specific ways of protecting consumer rights in the field of pharmaceutical activity, when it is carried out online, have been studied. It has been established that, among other methods of protecting consumers in this legal relationship, it is worth applying such as “oversize” – payment of funds overpaid by the buyer of vital medicines (for example, cardiovascular medicines) to another seller as a result of their untimely delivery in electronic retail trade of medicines.

KEYWORDS: pharmaceutical activity; online; retail; consumer; patient; doctor; medicine (drug); medicinal device (products).